

رابطه سرقفلی و عملکرد مالی

علی رحمانی^۱

استاد گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

ملیحه حبیب زاده^۲

دانشجوی دکتری دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

حمیدرضا گنجی^۳

استادیار گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۲۱ فروردین ۱۴۰۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۰ مرداد ۱۴۰۲)

پژوهش حاضر به بررسی تاثیر سرقفلی بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. سرمایه گذاران برای انجام سرمایه گذاری های خود به اطلاعات مالی نیاز دارند تا بتوانند تصمیم مناسبی بگیرند. صورت های مالی نقش عمده ای در تشریح وضعیت مالی و عملکرد مالی شرکت ها دارند. شناخت و اندازه گیری و افشای دارایی نامشهود در صورت های مالی یکی از چالش های بزرگ است. برخی از دارایی های نامشهود از جمله سرقفلی و دیگر دارایی های نامشهود قابل شناسایی در ترکیب های تجاری و تحصیل سهام شرکت ها ثبت و گزارش می شود. تجزیه و تحلیل درست عوامل موثر بر عملکرد مالی شرکت ها می تواند سرمایه گذاران را در جهت اتخاذ تصمیمات بهینه کمک کند. در این پژوهش برای محاسبه سرقفلی از ارزش دفتری آن در صورت های مالی اصلی شرکت ها و برای محاسبه عملکرد مالی شرکت ها، از معیار بازده حقوق صاحبان سهام استفاده شده است. این پژوهش از نوع مطالعه توصیفی - همبستگی مبتنی بر تحلیل داده های ترکیبی است. ۸۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار در طی دوره زمانی ۱۴۰۰ - ۱۳۹۶ به عنوان نمونه انتخاب گردیده اند. بر اساس نتایج آزمون ها سرقفلی بر عملکرد مالی شرکت ها تاثیر مثبت و معناداری دارد.

واژه های کلیدی: دارایی های نامشهود، سرقفلی، عملکرد مالی، وضعیت مالی.

¹ rahmani@alzahra.ac.ir

© (نویسنده مسئول)

مقاله علمی - پژوهشی

² malihe.habibzade@modares.ac.ir

³ h.ganji@alzahra.ac.ir

مقدمه

طی دو دهه گذشته، رقابت تجاری شدید و ظهور فناوری اطلاعات جدید موجب پیرنگ شدن اهمیت دارایی‌های نامشهود به عنوان محرک اصلی ارزش شرکت شده است [۱۴]. با افزایش فاصله بین ارزش دفتری و ارزش بازار شرکت‌ها، اندازه‌گیری و گزارش دارایی‌های نامشهود توجه محققان حسابداری را به خود جلب نموده است [۱۰]. در این راستا ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری شامل اقلام خاص افشا در مورد دارایی‌های نامشهود به طور قابل توجهی مورد پرسش قرار گرفته است. مطالعات زیادی بر مربوط بودن برآوردهای ارزش منصفانه دارایی‌های نامشهود تمرکز کرده‌اند. به عنوان مثال بارث و همکاران (۲۰۰۱) نتیجه گرفتند بهای نرم‌افزارهای سرمایه‌ای شده، سرقتی، هزینه‌های تحقیق و توسعه، نام تجاری و مخارج تبلیغات برای سرمایه‌گذاران مربوط هستند. در مجموع این طور می‌توان نتیجه گرفت که برآوردهای موجود دارایی‌های نامشهود به طور قابل اتکایی ارزش این دارایی‌ها را که توسط سرمایه‌گذاران ارزیابی شده است، منعکس می‌کنند و رابطه مثبت معنی‌داری با قیمت سهام، دارند [۷].

سرقتی یکی از مهمترین و پرکاربردترین دارایی‌های نامشهود است. سرقتی بر اساس استانداردهای بین‌المللی و استانداردهای حسابداری آمریکا مستهلک نمی‌شود و باید در هر دوره مالی از نظر کاهش ارزش بررسی گردد، اما با توجه به این که آزمون کاهش ارزش در مورد سرقتی بسیار مشکل است و نیازمند بررسی متناوب ارزش منصفانه دارایی‌ها و بدهی‌های قابل تشخیص واحدهای تجاری فرعی است، کمیته استانداردگذاری ایران تصمیم گرفت سرقتی به روش خط مستقیم و طی دوره حداکثر ۲۰ سال مستهلک شود (استاندارد حسابداری).

به‌طور کلی، توافق کاملی در خصوص تعریف دارایی‌های نامشهود وجود ندارد؛ با این حال، شناسایی اقلام نامشهود به‌منزله یک کل یا به صورت کلی، غیرممکن نیست؛ اما باعث ایجاد برخی مسائل می‌شود؛ به‌ویژه هنگامی که قرار است یک جنبه خاص به‌طور دقیق بیان و مشخص شود. با وجود این، درباره برخی از ویژگی‌های اصلی اقلام نامشهود، توافق نظر وجود دارد. ویژگی‌های اقلام نامشهود عبارتند از: فاقد ماهیت فیزیکی‌اند؛ منابعی غیرپولی هستند که مزایای اقتصادی آتی محتمل به واحد تجاری دارند؛ احتمالاً عمر محدود و ارزش بازاری جدا از واحد تجاری دارند و شرکت در نتیجه مبادلات یا رویدادهای گذشته مالک آنها شده است و یا آنها را کنترل می‌کند (استاندارد حسابداری).

هدف استانداردهای حسابداری تهیه اطلاعاتی است که به استفاده کنندگان از صورت‌های مالی در تصمیم‌گیری کمک کند. اطلاعات مالی مربوط به ارزش، یک ضرورت است. مسئله اصلی تحقیق حاضر بررسی سرقتی محاسبه شده توسط شرکتها که در صورتهای مالی حسابرسی شده افشا می‌شود مطابق با استانداردهای حسابداری ایران است.

اهمیت سرقتی به عنوان دارایی نامشهود در سیستم ارزیابی عملکرد، بر اساس دیدگاه مبتنی بر منابع شرکت انجام می‌شود. در این نظریه استدلال می‌شود که منابع، اصلی‌ترین موضوع تعیین‌کننده مزیت رقابتی و عملکرد مالی شرکت است. بنابراین با توجه به این که منابع به منابع مشهود و نامشهود تقسیم بندی می‌شوند. طبق دیدگاه مبتنی بر منابع، منابع نامشهود نیز همانند منابع مشهود بر عملکرد شرکت

اثرگذار است. این دیدگاه، شرکت ها را در جایگاه واحد ناهمگنی در نظر می گیرد که تدوین کنندگان استراتژی باید فرصت های برون سازمانی را با منابع و توانمندی های شرکت هماهنگ کنند.

پیشینه پژوهش

پژوهش های داخلی

صبوری و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تاثیر تعدیل گر محدودیت مالی بر ارتباط بین جریان نقد آزاد، هزینه نمایندگی و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که جریان نقد آزاد بر عملکرد مالی تاثیر مستقیم و معنادار دارد. همچنین محدودیت مالی بر ارتباط بین جریان نقد آزاد و عملکرد مالی تاثیر مستقیم و معنادار دارد. ولی هزینه نمایندگی بر عملکرد مالی تاثیر معکوس و معنادار دارد و محدودیت مالی بر ارتباط بین هزینه نمایندگی و عملکرد مالی تاثیر ندارد. میتوان گفت که با افزایش هزینه نمایندگی، عملکرد مالی بدتر می شود [۲].

عزیزی و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تاثیر استراتژی مشتری مداری بر عملکرد مالی با نقش میانجی قابلیت مدیریت منابع انسانی و نوآوری پرداختند. نتایج نشان داد که مشتری مداری ۸ درصد از عملکرد مالی، ۵/۷۵ درصد از قابلیت مدیریت منابع انسانی، ۷/۵۰ درصد از قابلیت نوآوری شرکت رادیاتور ایران را تبیین و پیش بینی می کند. همچنین قابلیت مدیریت منابع انسانی ۷/۴۰ درصد از عملکرد مالی و قابلیت نوآوری ۵/۱۳ درصد از عملکرد مالی شرکت رادیاتور ایران را تبیین و پیش بینی می کنند. برای سنجش متغیر میانجی در این پژوهش از روش بوتاسترپ در نرم افزار آموس استفاده شد. که نتایج حاصل از آن نشان داد که: قابلیت مدیریت منابع انسانی و قابلیت نوآوری هر دو در روابط بین مشتری مداری و عملکرد مالی شرکت رادیاتور ایران نقش تاثیرگذار دارند [۵].

نورانی و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی ارتباط ارزشی استهلاک سرقفلی و تأثیر اهرم مالی بر این رابطه با در نظر گرفتن استانداردهای ملی و بین المللی پرداختند. نتایج پژوهش نشان می دهد که استهلاک سرقفلی بر مبنای استانداردهای ایران و همچنین استهلاک سرقفلی بر مبنای استانداردهای بین المللی با ارزش بازار رابطه منفی معناداری دارد. علاوه بر این، تجزیه و تحلیل یافته ها حاکی از آن است که قدرت توضیح دهنده ارزش بازار سهام توسط استهلاک سرقفلی بر مبنای استانداردهای بین المللی بیشتر از استهلاک سرقفلی بر مبنای استانداردهای ایران است. همچنین یافته ها بیانگر این است که هم بر مبنای استاندارد ملی و هم بین المللی، اهرم مالی تأثیر معنی داری بر رابطه میان استهلاک سرقفلی و ارزش بازار سهام دارد [۷].

نیک کار و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی تاثیر سرمایه گذاری در دارایی نامشهود در توضیح دهنده گی تاثیر سلامت مالی و مشکلات نمایندگی بر ارزش بازار شرکت پرداختند. نتایج نشان داد دارایی نامشهود مناسب، به شرکت برای دستیابی موفقیت آمیز به ریشه های خلق ارزش کمک می کند؛ به عبارت دیگر، دارایی های نامشهود، محرک اصلی رشد و ایجاد ارزش در بسیاری از بخش های اقتصادی است. بدای و طالب نیا (۱۳۹۷) به بررسی رابطه دارایی های نامشهود و عملکرد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. با توجه به آزمون فرضیه اول، بین شناسایی دارایی نامشهود و سود

خالص در صنایع خودرو و ساخت قطعات و فلزات رابطه معناداری وجود دارد، همچنین در سطح کل صنایع این فرضیه تایید شده است. نتایج فرضیه دوم بیانگر وجود رابطه معنیدار بین شناسایی دارایی نامشهود و درآمد کل در صنایع ماشین آلات و تجهیزات، خودرو و ساخت قطعات و فلزات و در سطح کل صنایع است. نتایج آزمون فرضیه سوم نشان دهنده وجود رابطه معنی دار بین شناسایی دارایی نامشهود و نرخ بازده سرمایه گذاری فقط در صنعت دارویی است و در سطح کل صنایع این فرضیه رد شده است. با توجه به آزمون فرضیه چهارم بین شناسایی دارایی نامشهود و درآمد هر سهم در صنایع الکتریکی و دارویی رابطه معنی داری وجود دارد ولی در سطح کل صنایع این فرضیه رد شده است. نتایج فرضیه پنجم بیانگر وجود رابطه معنی دار بین شناسایی دارایی نامشهود و سود نقدی هر سهم در صنایع الکتریکی و غذایی است ولی آزمون این فرضیه دال بر عدم وجود رابطه معنی دار در سطح کل صنایع است.

عارف‌منش و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی ارتباط ارزشی و سودمندی دارایی‌های نامشهود در پیش‌بینی سود و جریان وجه نقد آتی پرداختند. یافته‌ها حاکی از این است که دارایی‌های نامشهود رابطه مثبت و معنی‌داری با ارزش بازار شرکت دارد. همچنین بر اساس نتایج تحقیق، اطلاعات دارایی‌های نامشهود پیش‌بینی‌کننده خوبی برای سودآوری آتی و جریان وجه نقد آتی خصوصاً در شرکت‌های فعال در صنایع با تکنولوژی به طور متوسط بالا و صنایع با تکنولوژی بالا می‌باشد. بنابراین براساس یافته‌های این پژوهش، دارایی‌های نامشهود اطلاعات سودمندی جهت تصمیم‌گیری در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌دهد [۳].

پژوهش‌های خارجی

مجاهد (۲۰۲۱) به بررسی تأثیر مشتری‌مداری بر عملکرد شرکتهای تولیدی با تأکید بر خلاقیت و نوآوری (مورد مطالعه: شرکتهای تولیدی شهرک صنعتی شهرستان رشت) پرداخت. نتایج نشان داد که مشتری‌مداری بر عملکرد شرکتهای تولیدی شهرک صنعتی شهرستان رشت تأثیر مثبت و مستقیم دارد. همچنین مشتری‌مداری از طریق خلاقیت و نوآوری بر عملکرد شرکتهای تولیدی شهرک صنعتی شهرستان رشت تأثیر مثبت و غیرمستقیم دارد.

ارکوت و هانده بیلالوق (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر رویکردهای مدیریت تولید جدید بر عملکرد شرکت: نقش تعدیل‌کننده کاربردهای مدیریت استراتژیک منابع انسانی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که قابلیت‌های نوآوری تأثیر مثبت بر عملکرد شرکت دارد. همچنین سازمان‌یادگیرنده با نقش متغیرهای تعدیل‌کننده تأثیر مثبت بر عملکرد شرکت دارد. علاوه بر این، ضعف قابل توجه در ارتباط بین عملکرد یک شرکت و قابلیت نوآوری نمایان بود. در نهایت مدیریت استعداد نقش تعدیل‌کننده در تأثیرات رویکردهای مدیریت تولید جدید بر عملکرد شرکت ندارد.

هاسپروا^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود به بررسی دارایی‌های نامشهود افشا شده دانشگاه‌های دولتی جمهوری چک پرداختند. هدف از این مطالعه ارائه یک روش‌شناسی جدید برای ارزیابی نتایج علمی دانشگاه‌های مذکور بود. در این پژوهش ارزش نتایج علمی ارزیابی شده براساس روش بخش علوم، پژوهش و نوآوری با ارقام دارایی‌های نامشهود گزارش شده در صورت‌های مالی آنها در طی سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۰۸ مقایسه شد. نتایج این پژوهش نشان داد در شرایط خاص، امکان جایگزین کردن مبالغ دارایی‌های نامشهود افشا شده بر اساس الزامات نهادهای قانونگذار حسابداری جمهوری چک وجود دارد و به‌طور کلی، علیرغم برخی نقاط ضعف مربوط به الزامات حسابداری در خصوص اندازه‌گیری دارایی‌های نامشهود، در مقایسه با روش SSRI نتایج و اطلاعات با ثبات‌تری را در خصوص ارزیابی دارایی‌های نامشهود دانشگاه‌ها فراهم می‌سازد [۱۳].

بوهوسوا و وبودا^۲ (۲۰۱۸) در مطالعه خود به ارزیابی سهم شرکت‌ها و بهای تمام‌شده دارایی‌های نامشهود در شرکت‌های مربوط به صنایع شیمیایی و دارویی در طی یک دوره ده‌ساله پرداختند. نمونه مورد بررسی در این پژوهش به دو گروه واحد تجاری تقسیم‌بندی شده است: واحدهای تجاری که صورت‌های مالی خود را بر مبنای استانداردهای حسابداری بین‌المللی و واحدهای تجاری که صورت‌های مالی خود را مطابق الزامات حسابداری ملی تهیه می‌کنند. در این مطالعه به ارزیابی اثر گزارشگری دارایی‌های نامشهود، ساختار و رشد آنها در طی دوره مورد بررسی و شناسایی دلایل احتمالی این روند افزایشی پرداخته شده است. برطبق نتایج این پژوهش، تمایل رو به افزایشی در خصوص اندازه‌گیری و افشای دارایی‌های نامشهود در شرکت‌های بورسی وجود دارد که صورت‌های مالی خود را مطابق استانداردهای بین‌المللی حسابداری تهیه می‌کنند [۱۱].

سوانسون^۳ (۲۰۱۸) در مطالعه خود به تجزیه و تحلیل اکتشافی ارزش دارایی‌های نامشهود ایجادشده در درون شرکت‌ها که ثبت نشده‌اند، از طریق ایجاد معاملات سیستمی پرداخت. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل و ارزشگذاری دارایی‌های نامشهود ایجادشده در درون شرکت‌ها از الگوی معاملات ساختاری مبتنی بر الگوی ارزشگذاری مازاد تمیز استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان داد اندازه‌گیری و افشای دارایی‌های نامشهود ایجادشده در درون شرکت بر ارزش شرکت و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران اثرگذار است [۱۵].

فجس^۴ (۲۰۱۸) در رساله دکتری خود به بررسی نقش دارایی‌های نامشهود در فرایند خلق ارزش صنعت بانکداری پرداخت. تمرکز این پژوهش بر شناسایی سازوکارهای مدیریت دارایی‌های نامشهود در عملیات زنجیره خلق ارزش در صنعت بانکداری است. وی در مطالعه خود از روش کیفی و ۵۰ مصاحبه نیمه ساختاریافته با مدیران ارشد بانکی استفاده کرده است. نتایج این مطالعه که در قالب یک چارچوب

¹ Hasprova

² Bohusova and Svoboda

³ Swanson

⁴ Fejes

مفهومی جدید ارائه شده است نشان می‌دهد دارایی‌های نامشهود نقش غیرقابل اجتنابی در عملیات بانکی دارند و مدیران ارشد بانک‌ها از این عوامل آگاه هستند و همچنین، به نقش آنها در خلق ارزش اذعان دارد [۱۲].

فرضیه‌های پژوهش

برای دستیابی به پاسخ سوال پژوهش و در راستای دستیابی به هدف پژوهش، نیازمند طراحی فرضیه هستیم تا آزمون‌های آماری بر روی آن اجرا گردد. بر این اساس فرضیه پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشد:

- سرقتی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معنادار دارد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند. انتخاب نمونه بر اساس غربالگری و با توجه به شرایط زیر انجام شده است:

۱. تا پایان سال ۱۳۹۴ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
 ۲. به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد.
 ۳. در دوره زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰، تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده باشند.
 ۴. جزء گروه خاص از جمله شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گرهای مالی، بانک‌ها و لیزینگ نباشد.
 ۵. در صورت‌های مالی شرکت‌ها سرقتی به عنوان دارایی شناسایی شده باشد
- با توجه به شرایط فوق ۸۰ شرکت بورسی به عنوان نمونه انتخاب و در بازه زمانی ۵ سال (۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰) بررسی شدند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از بعد هدف، از نوع توصیفی و تحلیلی است، یعنی به دنبال تعریف و به دست آوردن اطلاعات از یک مشکل یا موضوع مشخص است. از بعد فرآیند نوع پژوهش، کمی است، یعنی با یک نگرش عینی به گردآوری و تحلیل داده‌های کمی می‌پردازد. از بعد منطق، یک پژوهش استقرایی است، یعنی درصدد طراحی یک مدل اقتصادسنجی بر اساس مشاهدات تجربی و گردآوری داده‌های کمی است و از بعد نتیجه پژوهش، یک پژوهش کاربردی است، یعنی در پی حل یک مشکل خاص است. داده‌های مورد نیاز برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از صورت‌های مالی حسابرسی شده، اطلاعات موجود در وبگاه کدال سازمان بورس و اوراق بهادار و نیز نرم‌افزار ره‌آورد نوین استخراج شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون چندگانه با استفاده از داده‌های تلفیقی در نرم‌افزار **Eviews** استفاده شده است.

مدل‌ها و متغیرهای پژوهش

برای بررسی فرضیه پژوهش به ترتیب از مدل‌های رگرسیونی چندگانه زیر استفاده می‌شود:

$$\text{Performance}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{Goodwill}_{i,t} + \beta_2 \cdot \text{Size}_{i,t} + \beta_3 \cdot \text{Lev}_{i,t} + \beta_4 \cdot \text{MTB}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل (۱)

$Performance_{i,t}$: عملکرد شرکت i در سال t

$Goodwill_{i,t}$: سرقفلی شرکت i در سال t

$Size_{i,t}$: اندازه شرکت i در سال t

$Lev_{i,t}$: اهرم مالی شرکت i در سال t

$MTB_{i,t}$: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام شرکت i در سال t

۱. متغیر وابسته

در این تحقیق، عملکرد مالی شرکت‌ها، متغیر وابسته می‌باشد که برای محاسبه آن از معیار بازده حقوق صاحبان سهام (ROE) مورد سنجش قرار می‌دهیم. این نسبت بیانگر بازده سرمایه‌گذاری سهامداران شرکت می‌باشد و برای تشخیص توانایی مدیریت در کسب سود از حقوق صاحبان سهام استفاده می‌شود [۴].

مدل (۲) جمع متوسط حقوق صاحبان سهام / سود خالص = بازده حقوق صاحبان سهام

۲. متغیر مستقل

متغیر مستقل این تحقیق، سرقفلی شرکت است که برابر است با مانده حساب سرقفلی پس از کسر استهلاک انباشته در تاریخ ترازنامه شرکت اصلی. این متغیر با جمع دارایی‌های شرکت همگن شده است.

۳. متغیرهای کنترل

سه متغیر کنترلی برای این پژوهش در نظر گرفته شده است که به شرح زیر می‌باشد:

۱. **اندازه شرکت (Size)**: اندازه شرکت برابر با لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها است. با توجه به تجربه کارشناسان و امکانات شرکت‌های بزرگ و تدوین منطقی ساختار سازمانی و مشخص بودن اهداف آن‌ها، کیفیت گزارشگری مالی افزایش می‌یابد.

۲. **اهرم مالی (Lev)**: اهرم مالی از تقسیم جمع کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌های شرکت بدست می‌آید. اطلاعات ارائه شده با کیفیت بالاتر به اعتباردهندگان، به اعطای اعتبار راحت‌تر برای شرکت منجر می‌شود که موجب می‌شود سعی ارائه اطلاعات افشا شده خود را کاهش دهند تا بتوانند اعتبار بالاتری دریافت نمایند.

۳. **نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام (MTB)**: از تقسیم ارزش بازار سهام به ارزش دفتری سهام بدست می‌آید. شرکت‌هایی که سودآوری بالاتری دارند کمتر درصدد عدم افشای ارائه اطلاعات هستند. این شرکت‌ها با افشای اختیاری اطلاعات و داوطلبانه سعی در جلب اعتماد سرمایه‌گذاران هستند

یافته‌های پژوهش

جدول (۱)، آمار توصیفی متغیر وابسته و متغیرهای مستقل و کنترلی مدل‌های اصلی مرتبط با فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد. تعداد مشاهدات مورد بررسی برای برآورد مدل ۴۰۰ مشاهده از ۸۰ شرکت است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش					
متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
سرقفلی	۰/۰۱۳	۰/۰۱۱	۰/۰۳۱	۰	۰/۲۲۱
عملکرد مالی	۰/۳۰۱	۰/۳۳۱	۱۹/۶۱۰	-۱۶/۰۳۷	۱/۲۳۷
اندازه شرکت	۵/۹۲۲	۵/۸۶۴	۸/۰۰۸	۴/۵۶۲	۰/۵۵۵
اهرم مالی	۰/۶۵۹	۰/۶۵۴	۳/۰۶۴	۰/۰۰۸	۰/۲۴۳
نسبت ارزش بازار به دفتری سهام	۱/۴۳۲	۱/۴۲۶	۸۷/۰۶۹	-۱۴۵/۵۹۲	۸/۱۲۹

بیشینه عملکرد مالی برابر با ۱۹/۶۱۰ و کمینه برابر ۱۶/۰۳۷ است که به ترتیب نشان دهنده این است که بیشترین نسبت بازده سرمایه‌گذاری سهامداران ۱۹/۶۱ درصد و کمترین آن برابر ۱۶/۰۳۷ درصد در جهت منفی می‌باشد. بیشینه سرقفلی برابر ۰/۰۳۱ و کمینه آن برابر صفر است. نتایج آزمون پایایی (ایستایی) متغیرهای پژوهش نیز در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲: نتایج حاصل از آزمون ایستایی (پایایی) متغیرهای مدل‌های پژوهش		
متغیرهای پژوهش	آماره آزمون	سطح معناداری
سرقفلی	-۲۵/۲۷۲۴	۰/۰۰۰
عملکرد مالی	-۱۱/۸۵۶	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۸/۶۷۳	۰/۰۰۰
اهرم مالی	-۵/۲۳۵	۰/۰۰۰
نسبت ارزش بازار به دفتری سهام	-۱۳/۳۲۹	۰/۰۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، برای کلیه متغیرهای مدل‌های پژوهش، سطح معناداری در آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو (۲۰۰۲) کوچک‌تر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده این است که متغیرها پایا هستند. در نتیجه، شرکت‌های مورد بررسی تغییرات ساختاری نداشته و استفاده از این متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

آزمون فرضیه پژوهش

برای آزمون فرضیه و برآورد مدل، ابتدا به منظور گزینش یکی از روش‌های داده‌های تابلویی یا ترکیبی، از آزمون قابلیت ادغام استفاده شده است. جدول (۳) نتایج حاصل از آزمون قابلیت ادغام برای مدل برآورد شده برای فرضیه پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۳: نتایج حاصل از آزمون قابلیت ادغام	
آماره آزمون	سطح معناداری
۱/۰۹۹	۰/۲۳۸

چنانچه جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، مقدار معناداری آماره F بزرگتر از ۰/۰۵ است که برتری استفاده از روش داده‌های ادغام شده در برابر روش داده‌های تابلویی را نشان می‌دهد که نتایج حاصل از برآورد مدل رگرسیون، در جدول‌های شماره ۴ و ۵ ارائه شده است.

جدول ۴: نتایج حاصل از بررسی کلی مدل				
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	معناداری آماره F	آماره دوربین-واتسون
۰/۸۰۴	۰/۸۰۳	۱۴/۴۶۴	۰/۰۰۰	۱/۷۱۶

همان‌طور که در جدول (۴) ملاحظه می‌شود، مقدار آماره F و سطح معناداری مربوط به این آماره، بیانگر این است که مدل رگرسیون برآورد شده، در کل معنادار است. در این مدل، ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۸۰۴ است. یعنی ۸۰/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی قابل توضیح است. همچنین، مقدار آماره دوربین-واتسون مدل که برابر با ۱/۷۱۶ است، در فاصله بین ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد و نشان‌دهنده این است که بین خطاهای مدل خودهمبستگی وجود ندارد. در ادامه نتایج حاصل از بررسی ضرایب متغیرهای مدل که در جدول (۵) ارائه شده است، توضیح داده می‌شود.

جدول ۵: نتایج حاصل از بررسی ضرایب جزئی مدل				
متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری
سرقفلی شرکت	۴۶/۶۶۴	۶/۷۱۷	۶/۹۴۷	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	-۱۵/۷۶۶	۴/۰۲۲	-۳/۹۱۹	۰/۰۰۰
اهرم مالی	۹/۲۴۳	۴/۹۹۷	۲/۸۴۹	۰/۰۳۴
نسبت ارزش بازار به دفتری سهام	۰/۰۱۹	۰/۰۶۰	۰/۳۱۸	۰/۷۴۹
مقدار ثابت	۹۰/۹۹۰	۲۳/۰۷۴	-۱۴/۷۲۹	۰/۰۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، ضریب مثبت متغیر مستقل موردبررسی، بیانگر تأثیرگذاری مثبت سرقفلی بر عملکرد شرکت است. سطح معناداری مربوط به آماره t متغیر مستقل نیز بیانگر این است که این رابطه

از لحاظ آماری معنادار است. فرضیه پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود. این در حالی است که سطح معناداری متغیرهای کنترلی نشان دهنده این است که:

۱. اندازه شرکت، از آنجایی که هم از لحاظ آماره t بیشتر از ۲ شد و هم سطح معناداری زیر ۰/۰۵ شد؛ بنابراین معنادار است و تأثیر منفی بر متغیر وابسته دارد.
۲. اهرم مالی علاوه بر این که تأثیر مثبتی بر عملکرد شرکت دارد از آنجاکه سطح معناداری زیر ۰/۵ شد بنابراین این تأثیرگذاری معنادار هم خواهد بود.
۳. نسبت ارزش بازار به دفتری سهام علاوه بر این که تأثیر مثبتی بر عملکرد شرکت دارد از آنجاکه سطح معناداری بالای ۰/۵ شد بنابراین این تأثیرگذاری معنادار نخواهد بود.

نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی تأثیر سرقفلی شرکت بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

مفاد استاندارد ملی حسابداری شماره (۱۷) مبین این مطلب است که دارایی نامشهود بر وضعیت مالی و عملکرد واحد تجاری و همچنین بر توانایی در ایجاد وجه نقد اثرگذار هستند. شواهد تجربی موجود نیز رابطه معنی‌دار بین معیارهای دارایی نامشهود و عملکرد آتی را نیز نشان می‌دهند. بنابراین، گنجاندن دارایی‌های نامشهود در گزارش‌های مالی، مفید بودن تصمیم‌گیری را بهبود می‌بخشد. افزون بر این، مدیریت باید برای همه دارایی‌ها یا بدهی‌هایی را که برای ایفای وظیفه مباشرت به وی واگذار شده، پاسخگو باشد خواه این دارایی‌ها مشهود باشد خواه نامشهود.

با توجه به نتایج ارائه شده، احتمال تأثیر سرقفلی شرکت بر عملکرد مالی، برابر ۰/۰۰۰ است و بنابراین فرض عدم تأثیر در سطح خطای ۱ درصد رد می‌شود و فرض مقابل مبنی بر تأثیر سرقفلی بر عملکرد مالی پذیرفته می‌شود در نتیجه، بین سرقفلی و عملکرد مالی رابطه معنی‌داری وجود دارد. از آنجا که سرقفلی ضریب مثبت به خود پذیرفته، بین دو متغیر رابطه مثبت وجود دارد. بر اساس نتایج به دست آمده، با افزایش میزان سرقفلی؛ عملکرد مالی افزایش و با کاهش آن، عملکرد مالی کاهش می‌یابد. در راستای تحقیق انجام شده و نتایج بدست آمده از آن برخی از پیشنهادها برای تحقیق به شرح زیر بیان می‌شود:

- با توجه به این که دارایی‌های نامشهود به درستی و کامل شناسایی و افشاء نمی‌گردند بنابراین به مراجع قانونگذار پیشنهاد می‌شود قانون‌های سخت‌گیرانه‌تری به منظور افشای اطلاعات وضع کنند.
- پیشنهاد می‌شود شرکت‌ها بر اساس عملکرد ارزیابی و رده‌بندی شوند. همچنین ملزم شوند اطلاعات نامشهود خود را نیز افشا کنند.
- اطلاعات مربوط برای شرکت‌های مختلف تهیه و ارائه گردد تا زمینه استفاده از این اطلاعات برای سرمایه‌گذاران و مدیران در بورس اوراق بهادار تهران فراهم گردد.

فهرست منابع

۱. شورورزی، محمدرضا و آزادوار، ایمان. (۱۳۸۹). «تجزیه و تحلیل ارتباط میان فرصت‌های سرمایه‌گذاری و عملکرد شرکت‌ها»، **مجله حسابداری مدیریت**، سال سوم، شماره ششم.
۲. صبور، حسین و رحیمی، پریسا. (۱۴۰۱). «بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس با استفاده از سیستم معاملات همزمان»، **مجله پژوهش‌های حسابداری مالی**، سال چهارم، شماره چهارم، صص ۸۹-۱۰۲.
۳. عارف منش، علی و صالحی، تابنده. (۱۳۹۵). «بررسی ارتباط ارزشی و سودمندی دارایی‌های نامشهود در پیش‌بینی سود و جریان وجه نقد آتی»، **فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۰، صص ۸۸-۱۰۳.
۴. عرب مازار یزدی، محمد و طاهرخانی، رضا. (۱۳۹۰). «تاثیر ترکیب هیئت‌مدیره بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، **فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۲۹، صص ۹۷-۱۱۳.
۵. عزیزی، احمدرضا؛ اسلامی، قاسم و ناجی عظیمی، زهرا. (۱۴۰۱). «نقش قابلیت‌های دانش محور در عملکرد شرکت‌ها، از دیدگاه قابلیت‌های سازمانی (مدل قابلیت‌های سازمانی دانش محور- عملکرد)»، **فصلنامه پژوهش و توسعه فناوری**، سال سوم، شماره ۶.
۶. مشایخی، بیتا و بیرامی، هانیه. (۱۳۹۸). «ارائه مدل اندازه‌گیری دارایی‌های نامشهود در ایران»، **فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی**، سال یازدهم شماره ۱، صص ۴۵-۶۸.
۷. نورانی، حسین؛ خدای‌پور، احمد و پورحیدری، امید. (۱۳۹۸). «ارتباط ارزشی استهلاک سرقتی و تاثیر اهرم مالی بر این رابطه با در نظر گرفتن استانداردهای ملی و بین‌المللی»، **پژوهش‌های تجربی حسابداری**، سال نهم، شماره ۳۴، صص ۳۶۷-۳۹۱.
8. Bamber, L.S., Jiang, J. and Wang, I.Y., (2012). "What's My Style? The Influence of Top Managers on Voluntary Corporate Financial Disclosure". **The Accounting Review**, Vol 85, No 4, PP 1131-1162.
9. Barth, M., Cram, D., & Nelson, K. (2001). "Accruals and the Prediction of Futures Cash Flows". **The Accounting Review**, 27-58.
10. Beattie, V. (2005). "Moving the financial accounting research front forward: the UK contribution". **British Accounting Review**, 37, 85- 114.
11. Bohusova, Hana & Svoboda, Patric. (2018). "Intangible Assets Reporting: The Case of Chemical and Pharmaceutical Industry in the Czech Republic", Vol. 22, No. 2, Pp. 431-439.
12. Fejes, Jozef. (2018). "the Role of Intangible Assets in the Banking Value Creation Process, Ph.D. Dissertation", Corvinus University Budapest, Department of Business Economics.
13. Hasprova, Olga, Brabec, Zdenek & Rozkovec, Jiri (2018). "Intangible Assets Disclosed by Public Universities in Czech Republic". **Journal of International Studies**, Vol. 11. No.1, Pp. 67-79.
14. Lev, B. (2001). "Intangibles: Management, measurement and reporting". **Washington DC: Brooking Institution Press**.
15. Swanson, Zane. (2018). "Internal Intangible Asset Effect on Firm Valuation". **Available at www.ssrn.com**.
16. Panayiotis C. Andreou, Daphna Ehrlich and Christodoulos Louca, (2013), "Managerial Ability and Firm Performance: Evidence from the Global Financial Crisis", www.efmaefm.org.

The Relationship between Goodwill and Financial Performance

Ali Rahmani¹©

Prof. Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, AlZahra University, Tehran, Iran

Maliheh Habibzadeh²

Ph.D. Student in Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, AlZahra University, Tehran, Iran

Hamidreza Ganji³

Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran.

(Received: April 10, 2023; Accepted: August 01, 2023)

Abstract

The present study investigates the effect of goodwill on the financial performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Investors need financial information to make their investments so they can make the right decision. Financial statements play a major role in describing the financial condition and financial performance of companies. Recognizing, measuring and disclosing intangible assets in financial statements is one of the major challenges. Some intangible assets, including goodwill and other identifiable intangible assets, are recorded and reported in business combinations and acquisitions of corporate stocks. Proper analysis of the factors affecting the financial performance of companies can help investors to make optimal decisions. In this study, to calculate goodwill from its book value in the main financial statements of companies and to calculate the financial performance of companies, the criterion of return on equity has been used. This research is a descriptive-correlational study based on the analysis of composite data. 80 companies listed on the stock exchange during the period 1300-1400 have been selected as a sample. Based on the test results, goodwill has a positive and significant effect on companies' financial performance.

Keywords: Intangible assets, goodwill, financial performance, financial condition

¹ rahmani@alzahra.ac.ir © (Corresponding Author)

² malihe.habibzade@modares.ac.ir

³ h.ganji@alzahra.ac.ir